

עם חנוכת המבנים במעברות*

2. חוסר אספקה ירוקה ועסיסית משך תקופה ארוכה בחורף זה.

בשלהי הקיץ שורר חום קשה באיזורנו ואין הפרות, הממליטות בעונה זו, מגיעות למלוא כושר ההנבה. ואשר לאספקה ירוקה בחורף, הרי נפגענו השנה קשות ע"י הגשמים, שדות המספוא הוצפו ורק בסוף פברואר נתאפשרה הוצאת העדר למרעה ועקב זה התנובה עלתה בשיעור ניכר.

מצב הבריאות

במשך כל השנה לא קרו מקרי מחלה מיוחדים בעדר הבקר, פרט להפלות אחדות בעונת החום הקשה. אולם לקינו השנה קשה במחלות עטין, שנגרמו, לדעתנו, עקב התנאים הרעים ברפת הישנה וכן בגלל ביצוע בלתי תקין של החליבה. יש להניח שבבית החליבה החדש ניפטר מצרה זו.

בפוריות העדר נסתמנה השנה הטבה רבה.

העבודה ברפת

צוות העובדים הינו יציב ומגובש מזה שנים אחדות והעבודה מבוצעת ברוח טובה ותוך שיתוף פעולה. גם בשנה זו נעזרנו בחניכי המוסד ומובטחת לנו רציפות של עובדים צעירים בתקופת לימודם במוסד וכן לאחר השתחררותם מהצבא. עד כה עבדו בכל מחזור שני חניכים לפחות ויש תקווה שגם בעתיד יתקיים קשר זה בין הענף והמוסד. מן הראוי לציין בשמחה שילדי המשק עובדים ברפת תוך ענין רב ואף מתקשרים למקצוע.

סידור העבודה הכללי נענה לנו יפה בשנה האחרונה ובשעת צרה הוגשה לנו כל פעם עזרה מלאה. השנה השקענו ימי עבודה רבים יותר (לעומת אשתקד), וגם זה בגלל החורף הקשה שעבר עלינו, כשהעדר הוחזק עדיין ברפת הישנה. עם ההעברה למבנים החדשים נצליח ללא כל ספק לחסוך בימי עבודה ועצם העבודה תוקל עלינו, כי נשתחרר סוף כל סוף מה"סחיבות", הרמת כדים וכדומה, שהיו מנת חלקנו כל השנים.

עם כניסתנו למבנים המודרניים יש ברצוני לסקור את מצב הענף בשנה שעברה.

התנועה בעדר והרכבו

אתעכב קודם כל על השינויים שחלו בעדר בחצי השנה האחרונה, מאוקטובר 1957 ועד סוף מרץ 1958.

ט ב ל ה 1

השינויים בעדר במחצית שנת תשי"ח

פרטים	אוקטובר 57	מרץ 58
פרות	89	97
עגלות מכל הגילים	112	119
עגלי מרבק	26	56**
פריים	1	1
ס"ה	228	273

בחצי השנה שחלפה נמכרו: 16 פרות, 17 עגלים גדולים, 3 עגלות קטנות ו-7 עגלים נשחטו במשק. מכירת הפרות בוצעה מטעמי סלקציה או מחמת מחלות עטין.

באותם 6 החדשים שעברו נולדו במשק 39 עגלות ו-35 עגלים. עד סוף השנה צפויות עוד כ-30—32 המלטות ובס"ה תהיינה השנה כ-16 המלטות יותר מבשנה שעברה. עדר הפרות יגדל עקב זה ב-10 ראשים לפחות.

תנובת העדר

במחצית השנה עלתה התנובה ב-2000 ליטר, לעומת התקופה המקבילה שמלפני שנה; חלבנו בס"ה 218 אלף ליטר לעומת 216 אלף. מצב זה אינו מעודד, כיוון שציפינו לעליה של 15 אלף ליטר לפחות בעקב העליה במספר ההמלטות במחצית זו של השנה. את הסיבה לעליה כה מצומצמת בהנבה יש לראות בשני גורמים אלה: 1. המלטות סוף הקיץ של מספר ניכר של פרות;

* מאמר זה הוכן לפרסום בחוברת 28 ומסיבות טכניות הוא מופיע רק בחוברת זו.
** במספר זה כלולים 14 עגלים קנויים מהחוץ.

הזנת העדר

זה לנו שנים אחדות שאספקת העדר בחדשים מסוימים בחורף באה מהחוץ; הננו קונים קליפות הדר ועודפי ירקות. במידה מסוימת הננו מספקים את צרכי העדר במספוא ירוק באותה עונה גם מהמרעה, בו זרועים תלתן וזון.

השנה, בגלל השיטפון, לא יכול היה העדר ליהנות מהמרעה עד ל־15 בפברואר, וזהו שהש־פיע קשה, כאמור לעיל, על רמת התנובה. נעורנו בתחמיץ אפונה ותחמיץ תירס וכן בשחת, שהיתה הפעם בחלקה טובה למדי, אלא שאחסונה הבלתי מוצלח גרם לבזבוז רב. מן ההכרח להקפיד בעתיד על מיון השחת ואחסונה לפי מיניה השונים, כדי למנוע טרחה מהעובדים בשעת חלוקת השחת לסוגי הבהמות השונים.

ט ב ל ה 2

האספקה לעדר הבקר במעברות בתשי"ז

המזונות	הכמות בטונות	הערך ביח"מ	חלקו של כל מזון בתפריט ב־%
מרעה זרוע	—	129,000	19.8
מספוא ירוק	387	38,000	5.9
סלק מספוא	342	28,000	4.4
תחמיץ	114	16,000	2.5
שחת	308	102,000	15.8
פרי הדר ושונות	224	21,000	3.3
מזון מרוכז	330	315,000	48.3
בס"ה	—	649,000	100.0

מהסיכום שבטבלה 2 יוצא שהמזון המרוכז היווה חלק נכבד של התפריט; במידה ידועה באה עליה זו בצריכת המזון המרוכז בעקב הגדלת עדר עגלי המרבק; תזונתם של אלה היא, כידוע, אינטנסיבית מאוד, גדושה ומבוססת בעיקרה על המזון המרוכז. נתנחם בכך שההערַ ברה על התקציב התיאורטי היתה צנועה ועמדה על 8%—9%, כמקובל ברוב עדרי הארץ; אולם,

מאידך, אין להעלים עין מכך שלמעלה מ־50% של המספוא קנוי מהחוץ (מזון מרוכז, פרי־הדר, עודפי ירקות וכדומה).

שאלת המרעה הזרוע טרם נפתרה ומדי שנה אנו מופתעים מחדש — פעם לטובה ופעם לרעה; בחדשי הסתיו והחורף אין כל אפשרות לתכנן באופן ראציונאלי את ההזנה בגלל אי־יציבות ביבולי המרעה; וקורה לא פעם שבי־חודשי החורף (כשהם גשומים במיוחד) הננו עומדים בפני איבוסים ריקים. ולא רק פגעי הטבע משבשים לנו את תכניות האספקה — לא פעם האשמה היא באי־סדרים בעבודה — איחור־יום בזריעת גידולי החורף במרעה וכדומה. לדעתי יש להגדיל את שטח המרעה ב־30—40 דונם ועל ידי כך אפשר יהיה להבטיח את זריעת התלתן והזון במועד מוקדם יותר בחלק מהשטח־חיים, מבלי שתתפסק הרעייה מוקדם מדי בסתיו. כן יש לארגן יפה את קציר הירק במרעה בימים שאין לעלות על השטח עם העדר.

לעיתידו של ענף הבקר במשקנו

עם כניסתנו לסככה החדשה ולמכון החליבה ולאחר התקנת דיר הצאן כסככה לעגלי מרבק, נוספו לנו כ־120—130 מקומות לעומת מה שהיה לנו בבנינים הישנים. מרחב זה בדיוור מחייב הגדלת העדר בהקדם האפשרי. בראש וראשונה יש למלא את הסככה ב־120 פרות; עקב זה תנוצל באופן ראציונלי יותר העבודה וכן ינוצל ביתר יעילות הון ההשקעה במבנים החדשים. עם הגדלת עדר הפרות ממילא יוגדל גם עדר העגלים במרבק, ונוכל להשהות את מכירתם עד שיגיעו למשקל הרצוי. בעבר קרה לא פעם שמכרנו עגלים בגיל צעיר מדי (ובמחיר לא מלא) מחמת מצוקת הדיוור.

מהריבוי הטבעי נוכל להגדיל את עדר החול־בות תוך שנה, או לכל המאוחר, תוך שנה וחצי. לאחר שתושג מטרה זו אפשר יהיה לגדל שנה שנה 70—80 עגלים ו־40—50 עגלות. זה יאפשר לנו בעתיד סלקציה חריפה יותר בעדר החולבות, כי נגדל פרות חליפין במספר רב יותר. עם שכלול הכלים להובלת המספוא וחלוקתו במבנים החדשים נוכל לחסוך בעבודה וייתכן

שישוחזר עובד מלא, כיוון שעצם העבודה תוקל בהרבה.

הנני מניח איפוא שכעבור שנתיים ימנה עדרנו כ־350 ראש והרכבו יהיה: 120 פרות, 100–120 עגלות מכל הגילים ו־100–120 עגלים במרבק. להזנת עדר כזה יש להבטיח אספקה סדירה משדות המשק. הצעתי היא שיובטחו גידולים וכמויות דלהלן:

1. שטח בן 200 דונם יזורע אספסת להספקת ירק משובח בקיץ ועודפים להכנת שחת;
 2. כ־40–50 דונם יוקצו מדי שנה לסלק מספוא, בשתי תקופות זריעה;
 3. שטח המרעה הזרוע ישתרע על 200 דונם וזה יספק רעיה לפרות, פעם ביום. ולכל העגלות — רעיה כל היום;
 4. שחת משדות בעל כ־300–400 טון; השטח הדרוש — כ־1000 דונם;
 5. תחמיץ יש להכין כ־600 טון לפחות.
- על ידי הגשמת תכנית מעין זו נספק מהש־שטחים שלנו כמיליון יחידות מזון בשנה ויהיה צורך להקצות לגידולי מספוא 400 דונם בשלחין

וכ־1000 דונם בבעל.

מובן מאליו שביצוע תכנית ההספקה כנ"ל יחייב הגדלת צוות העובדים במספוא וכן רכישת ציוד מתאים.

מובטחני שהזנה סדירה ומאוזנת כמתוארת לעיל תאפשר גם לנו להעלות את רמת התנובה הממוצעת של העדר, כי כושר הנבתו גבוה, אלא שאין הוא בא לידי גילוי מלא בגלל תנאי טיפול והחזקה בלתי מתאימים ובגלל אי־יציבות באס־פקה. מאחר שהשקענו הון רב ומאמץ בשיפור תנאי הדיור, החליבה וכו' מן הדין שלא נעמוד בחצי הדרך ונשפר גם את מזונותיו של עדרנו.

התנובה הממוצעת של פרת העדר שלנו נעה סביב ה־5000 ליטר; אני מקווה שבתנאים המשוּוֹ פרים נצליח להעלות את התנובה הממוצעת ב־500 ליטר לפרה ולשנה והתנובה השנתית הכללית תנוע סביב 700 אלף ליטר. נוסף לזה נוכל להוציא השוקה מדי שנה כ־100–120 ראש, ובסופו של דבר ההכנסה מענף זה גם היא תחזיר לנו תמורה יפה עבור עמלנו.

מעברות, אביב 1958

ישראל פ.

האם ההשקעות במשקי-חלב הן למעלה מהדרוש?

הכוונה היא להשקעות במבנים, ציוד וכדומה. גריפיט, מומחה למשק החלב בוורגיניא (ארה"ב), אינו מהסס להצהיר שאמנם כך הוא הדבר!

על יסוד מחקר שנערך במשקי חלב המספקים חלב שתיה מדרגה א' מצאו שההשקעה לפרה בעדרים בני 20–25 פרות היתה 517 דולר, לפי מחירי שנת 1950. על ידי שיכלול הבנינים הישנים והציוד אפשר היתה להסתפק בהשקעה של 212 דולר לפרה.

במשקים מסוג זה, עם עדרים בני 20–25 פרות, כמות העבודה לפרה בשנה לפני הכנסת השינויים והתיקונים היתה 119 שעות (כ־15 ימי עבודה בשנה); לאחר התיקונים בבנינים כמות העבודה לפרה ירדה ל־67 שעות בשנה.

מחקרים שונים וניסיון של שנים הוכיח שלמען ייצור חלב נקי מאיכות טובה יש לשים לב לשלושת הדברים הבאים: ראשית, תנאי סאניטאציה טובים שיש להקפיד עליהם בכל תוקף; שנית, החלב שיצונן מיד לאחר החליבה ובצורה נאותה; שלישית, כל ציוד החלב, מן ההכרח שהשמירה על נקיונו תהיה מחמירה ומדוקדקת ביותר.

נהר חלב מניו-יורק עד לוס-אנג'לס

אילו היו צוברים את כל תנובת החלב מהשנה האחרונה בארה"ב אפשר היה למלא בה נהר ברוחב של 10 מטר ובעומק של 180 ס"מ, שיחמשך מניו-יורק עד לוס-אנג'לס שבקליפורניה.